

กลยุทธ์ในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนตั้งถิ่นฐานใหม่
ท่ามกลางบริบทของการปิดล้อมพื้นที่ป่า

สกุณี ธีรกุลวัฒน์

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

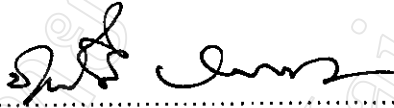
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พฤษภาคม 2544

กลยุทธ์ในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนตั้งถิ่นฐานใหม่
ท่ามกลางบริบทของการปิดล้อมพื้นที่ป่า

สกุณี ญัฐพูลวัฒน์

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

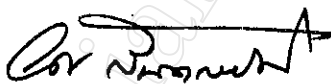
.....ประธานคณะกรรมการ

อาจารย์ ดร. ชุติศักดิ์ วิทยาภักดิ์

.....กรรมการ

อาจารย์ ดร. ชัยนัตต์ วรรณนะภูติ

.....กรรมการ

ศาสตราจารย์ ดร. ปศ สันตสมบัติ

3 พฤษภาคม 2544

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

สำหรับตัวเองแล้ว, การเริ่มต้นลงมือทำงานอะไรสักอย่าง โดยเฉพาะกับการเขียนหนังสือ เป็นเรื่องที่ยากเย็น...กว่าความคิดจะสุกงอม กว่าจะปรับตัวปรับใจให้ลงนั่งอยู่กับข้อมูล กว่าจะบอกตัวเองว่าให้อยู่กับที่-อยู่กับงาน...ยากยิ่งกว่ายาก เพราะใจมันพาลจะออกไปเที่ยวเล่นไกลเกินกว่าอาณาเขตของงานที่อยู่ตรงหน้า...เพราะฉะนั้นจะต้องมีข้อต่อรองบางอย่างกับตัวเอง มีอาจารย์(หลายท่าน)คอยดูแลช่วยเหลือถามไถ่ และมีเพื่อนฝูงรอบข้างคอยกระตุ้น ให้กำลังใจ ช่วยเหลือและทำท่าเหนื่อยหน่ายให้ได้กังวลและกลับมาอยู่กับงานบ้างเป็นพักๆ จนถึงช่วงเวลาหนึ่ง ช่วงเวลาสุดท้ายที่จำเป็นต้องทำ ต้องเขียน และต้องเรียนให้จบ...เพื่ออะไรหลายต่อหลายอย่าง และที่สำคัญ เพื่อให้ข้อมูลของคนขายขบไร่เสียง-ไร่ที่ยืนทางสังคมอย่าง "ชาวดาระอั้ง" ได้เปล่งเสียง และได้มีที่ยืนบ้างในทีใดที่หนึ่ง (อย่างน้อยแม้จะเป็นเพียงบนชั้นวางวิทยานิพนธ์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ยิ่งดี)....

ช่วงเวลาการเขียนอย่างจริงจังของผลการศึกษาเล่มนี้ จึงเริ่มต้นด้วยข้อต่อรองกับตัวเอง ด้วยการเดินทางไปเขียนไกลถึงแม่แจ่ม พร้อมกับพี่(เพื่อนเรียน) อย่างพี่เต็กและพี่ไสผู้ไปคอยดูแลปรึกษา พูดคุยและเฮฮา และนอกจากนั้น สิ่งที่ทำพร้อมๆกับการเขียนก็คือการอ่าน...หยิบหนังสือเล่มเล็ก อย่าง "วันอังคารแห่งความทรงจำกับครุมอรรี" (Tuedays with Morrie)(Mitch Albom/อมรรินทร์ โรเก้-แปล) ไปไกลถึงแม่แจ่มด้วยกัน...ตกลงและหลอกล่อกับตัวเองให้เขียนให้ได้เท่าที่กำหนด สลับกับการอ่านหนึ่งตอนในหนังสือ จนเมื่ออ่านติด บ่อยครั้งการหลอกล่อจึงไม่เป็นผล แต่นั่นกลับเกิดผลดีที่เหนือกว่าการหลอกล่อ..เพราะหนึ่งบทเล็กๆในนั้น มีถ้อยคำถ้อยคำหนึ่ง ที่ว่า "ครุคนหนึ่งก่อให้เกิดผลต่อเนื่องจนนิรันดร์ ครุบอกไม่ได้เลยว่าอิทธิพลของครุนั้นจะสิ้นสุดลงที่ใด" (เฮนรี อาดัมส์)

ถ้อยคำนั้น ได้กระตุ้นให้ตัวเองคิดถึงครุบาอาจารย์ที่รักและเคารพ ที่คอยช่วยทุกด้านอย่างเต็มที่ ถ้ามถึงงานทุกครั้งที่เจอหน้า นัดเจอแม้ไม่ใช่เวลางานแล้วก็ตาม หรือแม้กระทั่งเจอเจอโดยบังเอิญ อาจารย์ก็หยุดเพื่อทักถาม และให้คำปรึกษาอย่างห่วงใย เต็มใจและเต็มที่

ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ชูศักดิ์ วิทยากัด อาจารย์ที่เป็นทั้งครูผู้ให้(เสมอมา) เป็นพี่ที่ดูแลห่วงใยและเป็นเพื่อนที่คอยกระตุ้นเตือน เพราะแม้ภาระหน้าที่การงานของอาจารย์จะหนักอึ้ง แต่เพราะความเป็นครุนี้เอง ที่ทำให้อาจารย์ ยังคงทำหน้าที่ได้อย่างดีและสม่ำเสมอกับลูกศิษย์คนนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ชยันต์ วรรณะภูติ อาจารย์ผู้เป็นที่เคารพรักและศรัทธา ผู้ที่ให้การยอมรับความคิด ความตั้งใจ(บ้างไม่ตั้งใจบ้าง)ของหนู ให้คำปรึกษาและหมั่นถามหาตลอด แม้หนูจะพยายามหลบหน้าในหลายครั้งเพราะเหนื่อยและท้อกับการคิดในเรื่องการเขียน-วิเคราะห์ นี้ ถ้าหากอาจารย์ไม่เปิดโอกาส และชักชวนไปพื้นที่ ที่บ้านปางแดงนอก ครั้งที่ชาวบ้านปางแดงนอกถูกจับเมื่อปี 2541 จนถึงวันนี้หนูคงยังหาหัวข้องานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้ รวมถึงขอบคุณที่อาจารย์ช่วยกระตุ้น และผลักดันให้ได้รับทุนทำวิจัยจากมูลนิธิฟอร์ด(FORD Foundation)เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทำภาคสนามแบบอิสระครั้งนี้ ขอบคุณอาจารย์มากค่ะ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ยศ สันตสมบัติ ที่ให้ความกรุณาเป็นที่สุด เพราะแม้จะไม่เคยร่ำเรียนในวิชาอาจารย์โดยตรง แต่อาจารย์ก็ได้คอยชี้แนะ ให้คำปรึกษา และไม่เคยปฏิเสธที่จะช่วยคิด วิเคราะห์ และกระทั่งแนะนำหนทางการเขียน ผ่านงานดี ๆ ของอาจารย์หลายต่อหลายเล่ม และที่สำคัญสุดๆ คือ บ้านแม่แจ่ม...อยู่สบายและได้งานเยอะเลยคะ

ขอขอบคุณมูลนิธิฟอร์ด(ฮานอย) สำหรับทุนทำวิจัย โดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ

ขอบพระคุณอาจารย์สันฐิตา กาญจนพันธุ์ ผู้ที่เปิดโอกาสให้ได้ Reading ด้วยตลอดหนึ่งเทอมเต็มๆทั้งที่ไม่มีวิชาลงทะเบียน ตลอดทั้งให้คำปรึกษา ห่วงใยและช่วยปรับปรุงหัวข้องานวิจัยชิ้นนี้ และขอบพระคุณอาจารย์อานันท์ กาญจนพันธุ์ ที่ช่วยปรับ แก่ความคิด ก่อร่างหัวข้อจนได้สอบ ก่อนมาเป็นการค้นคว้าแบบอิสระเต็มรูปแบบเล่มนี้ เพราะแม้จะได้คุยปรึกษากับอาจารย์เพียงครูเดียว แต่ครูเดียวนั้น ก็ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่มีค่ามากค่ะ

Thanks, Dr. Jonathan Rigg for giving me valuable experience in learning to be part of research community.

...ก่อนการเขียนงานชิ้นนี้จะลุล่วง เป็นช่วงสงกรานต์พอดี อยากบอกอาป้ากับอาม่ามาก ค่ะว่า เสียใจที่ปีนี้ไม่ได้เที่ยวสงกรานต์ด้วยกัน แต่โชคดีจริงๆเลย ที่ที่บ้านเราพากันมาเที่ยว เชียงใหม่ต่อ ทำให้หนูได้เจออาป้ากับอาม่า และพี่น้องของเรา วันนั้น อาม่าจับมือหนูแล้วกับบอกว่า "แม่ยินดีด้วย" หลังจากถามว่าจะจบแล้วหรือยังและได้คำตอบไปว่า เดือนหน้าจะสอบจบแล้ว จะ...มีอนุทินๆของอาม่ากับสายตาห่วงใยของอาป้าอันแหละมั้ง ที่ทำให้หบทสุดท้ายและบทคัดย่อ เขียนได้อย่างมีความสุขและสิ้นใจ และขอขอบคุณพี่สาวคนโตที่ให้เงินเรียนมาตลอด และพี่น้องทุกคนที่ถามอยู่นั้นแล้วว่าเมื่อไรจะจบ ตอนนั้นจบแล้วจะ

ขอบคุณค่ะพี่เดี่ยว พี่จี้ พี่นนท์ พี่กล้วย ... พี่แห่งชีวิตทุกคน ที่ให้ทุกอย่างมากกว่าใจ

ขอบคุณเพื่อนพี่น้องพี่ทุกคน ถ้าให้เอ่ยชื่อคงไม่หวาดไม่ไหว...เขาเป็นว่า...ขอบคุณเพื่อน-พี่-น้องใกล้ตัวทุกคน ที่มาช่วยอ่านตรวจทานต้นฉบับ แก้ไขคำผิด แก้ไขสำนวน แย้ง ถกเถียง

ความคิด วิเคราะห์ และทำสายตาห้วงหาอาหารและต่อว่า...สารพัดสายตาให้ได้รู้สึกสารพัดรู้สึก...
ขอบคุณเพื่อน-พี่-น้อง ใกล้ตัวอีกเช่นกันที่มาช่วยเหลืองานและชีวิตด้านอื่น เพื่อเปิดโอกาสให้ได้
ตะลุยเขียน...ขอบคุณเพื่อน-พี่-น้อง ทุกคนที่เข้ามาถามไถ่ และรวมถึงคนไกลทุกคนด้วยเช่นกัน ที่
คอยเป็นห่วง และมีคำพูดให้ได้ชื่นใจ- "มีอะไรให้ช่วยไหม"... อยากบอกว่า ไม่เป็นไร-วันนี้เขียน
เสร็จแล้วละ... และท้ายสุดขอบคุณคนๆหนึ่งที่เข้ามาในชีวิต ทำให้วันคืนมีสีสันและเรื่องเล่า มีพลัง
และมีไฟ...

.....

วันนี้ ถ้าเสียงที่เคยเงียบ ภาพที่เคยพร่ามัวของชนกลุ่มน้อย ที่ชื่อ "ดาระอั้ง" จะได้ปรากฏ
ตัว เปล่งเสียงอยู่บ้างชั่วครั้งชั่วคราว ก็ไม่ใช่เพราะอะไรอื่น นอกจากความอดทน เข้มแข็งต่อการต่อสู้
ผู้ที่ยาวนานในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เห็นจับต้องได้-อย่างสงคราม หรือที่มองไม่เห็นแต่รู้สึกได้ถึง
ความเจ็บปวด-อย่างการเป็นคนไร้สัญชาติ ไร้สิทธิ ในโลกอันไร้สาระนี้

และท้ายที่สุด ถ้าหากเสียงเหล่านี้จะมีพลังในการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด วิธีมองชนกลุ่มน้อย
ต่างๆ หรือคนชายขอบที่ถูกเบียดขับจากการกระทำของสังคมไม่ว่าในลักษณะใดๆแล้วละก็ ขอ
อุทิศความดีความงามทั้งหมดให้แก่ "พี่ชูป-ศุภชัย เจริญวงศ์" พี่ชายที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันมา
(บ้าง) อย่างน้อยก็ในพื้นที่- บ้านปางแดงใน

สฤณี ณัฐพูลวัฒน์

19 เมษายน 2544

(วันที่ดอกไม้อุดรอ่อนแบ่งบาน)